

Korespondencija između Ivana Kostrenčića i Metela Ožegovića u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu

IVICA ZVONAR

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Odsjek za povijesne znanosti

Strossmayerov trg 2, Zagreb

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

Primljeno/Received: 10. 01. 2013.

Prihvaćeno/Accepted: 29. 01. 2013.

U korespondenciji hrvatskog političara i dobrotvora Metela Ožegovića pohranjenoj u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu sačuvano je dvadeset pisama koja mu je u razdoblju od 1872. do 1877. godine uputio ugledni hrvatski sveučilišni knjižničar i kulturni djelatnik Ivan Kostrenčić. Korespondencija između Kostrenčića i Ožegovića ilustrira pojedine događaje, ponajprije vezane uz njihov privatni život. Pisma u određenoj mjeri pružaju uvid u njihove poslovne i financijske aktivnosti. Ona zorno svjedoče o prijateljskom odnosu između Kostrenčića i Ožegovića te pružaju stanoviti uvid u njihovu komunikaciju s pojedinim istaknutim javnim osobama u domovini. Također, daju uvid u situaciju na zagrebačkom Sveučilištu i u Matici hrvatskoj. U tom kontekstu pisma koja je Kostrenčić slao Ožegoviću otkrivaju pojedine segmente njihova javnog djelovanja u Hrvatskoj i Austriji sedamdesetih godina 19. stoljeća.

Ključne riječi: Metel Ožegović, Ivan Kostrenčić, korespondencija, hrvatska povijest, 19. stoljeće

UVOD

U rukopisnoj ostavštini hrvatskog političara i dobrotvora Metela Ožegovića koja se danas nalazi u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu čuva se, među ostalim, jedan dio pisama koja mu je tijekom sedamdesetih godina 19. stoljeća uputio ugledni hrvatski sveučilišni knjižničar i kulturni djelatnik Ivan Kostrenčić.¹ Obojica su svojim djelovanjem ostavili svijetli trag u javnom životu Hrvatske svoga vremena. Primjere, M. Ožegović je u našem političkom životu tijekom 19. stoljeća obnašao niz odgovornih dužnosti, a na širem društvenom planu ostao je zabi-

lježen kao osnivač i podupiratelj brojnih kulturnih i znanstvenih ustanova.² U hrvatskoj kulturnoj po-

² Metel Ožegović (Zagreb, 1814. - Beč, 1890.). Bio je jedan od istaknutih hrvatskih političara i javnih djelatnika u 19. stoljeću. Školovao se u rodnom gradu i Pešti. Osnovao je 1838. godine u Varaždinu narodnu čitaonicu. Djelovao je kao zastupnik Hrvatskog sabora na zajedničkom Hrvatsko-ugarskom saboru (1843. - 1844. i 1847. - 1848.), tajnik Ugarske dvorske kancelarije (1845.) i savjetnik pri Ugarskom namjesničkom vijeću (1847.). Koncem srpnja 1848. godine član je hrvatskog poslanstva koje je neuspješno pregovaralo s predstavnicima mađarske vlade. U prosincu 1848. godine postaje savjetnik Ministarstva unutarnjih poslova u Beču, a 1851. godine postaje vijećnik Vrhovnoga kasacijskog suda, tajni savjetnik i član Državnog savjeta. Godine 1858. od strica Mirka nasljeđuje barunsku titulu, a iste godine kupuje i dvorac Bela u Hrvatskom zagorju. Dvije godine kasnije je kupio Kalnik i Gušćerovec. U hrvatskoj kulturnoj povijesti ostao je zabilježen kao osnivač i podupiratelj brojnih ustanova (npr. čitaonice u Varaždinu,

¹ Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, fond: Ožegovićana, Pisma Ivana Kostrenčića upućena Metelu Ožegoviću (dalje: AHAZU), XXXVII-79/a-t.

vijesti zadnje četvrtine 19. i početka 20. stoljeća I. Kostrenčić ostao je upisan kao sveučilišni knjižničar i prvi ravnatelj Kraljevske sveučilišne knjižnice, današnje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, te dugogodišnji tajnik i blagajnik Matice hrvatske.³

škole u Radovanu, kazališta i Narodnog doma u Zagrebu, Matice ilirske, Društva za povjestnicu jugoslavensku, Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva, Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Konzervatorija Hrvatskog glazbenog zavoda, Društva Sv. Jeronima, Hrvatskoga arheološkoga društva, Hrvatskog naravoslovnoga društva itd.). U vrijeme hrvatskog narodnog preporoda odlučno se borio za očuvanje hrvatske državnosti, a protiv mađarizacije. Nakon obnove ustavnog stanja 1860. godine zalagao se za ujedinjenje Dalmacije s Hrvatskom te savez Slavena i Mađara protiv njemačke prevlasti. U tom kontekstu zagovarao je formiranje Austrije kao federacije povijesnih pokrajina. Protivio se nagodbi s Mađarima, a kad je 1868. godine bila sklopljena, povukao se u mirovinu. Za kratki pregled Ožegovićevega života i rada usp. Marija Karbić, Ožegović, Metel, u: *Hrvatski leksikon*, sv. 2., Zagreb, 1997., str. 220. i: Ožegović (O. Barlaabaševački), Metel, *Hrvatska enciklopedija*, sv. 8., Zagreb, 2006., str. 200-201. Detaljnije o Ožegovićevu djelovanju usp. Jaroslav Šidak, *Studije iz hrvatske povijesti XIX. stoljeća*, Zagreb, 1973. i Isti, *Studije iz hrvatske povijesti za revolucije 1848-49.*, Zagreb, 1979.

3 Ivan Kostrenčić (Crikvenica, 1844. - Crikvenica, 1924.). Istaknuti hrvatski knjižničar i kulturni djelatnik. Školovanje je započeo u rodnom gradu te potom nastavio u Rijeci i Senju. Bogosloviju je studirao u Budimpešti, a povijest i pomoćne povijesne znanosti te slavistiku u Beču. U Dvorskoj knjižnici u Beču radio je kao knjižničar od 1868. do 1875. godine. Osim toga, bio je docent za hrvatski jezik na »kk. Grenz-Verwaltungs-Curse« (1869. - 1871.) i učitelj hrvatskog jezika na Terezijanskoj akademiji u Beču (1869. - 1875.). Bavio se još i prevodenjem te književnim radom. Od 1875. do 1911. godine bio je na čelu Kraljevske sveučilišne knjižnice u Zagrebu gdje je, sukladno mogućnostima, nastojao slijediti ono najbolje iz europske knjižnične misli i prakse. Povratkom u Hrvatsku aktivno se uključio u kulturni život zemlje te je 1877. godine postao tajnikom i blagajnikom Matice hrvatske. Bio je cenzor Matičinih izdanja, a brinuo se i za izgradnju Matičine kuće u Zagrebu. O Kostrenčićevu životu i radu usp. npr. Ivica Zvonar, Nastojanja Ivana Kostrenčića oko poboljšanja statusa knjižničara u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu krajem 19. i početkom 20. stoljeća, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti*, 20/2002., str. 269-286.; Isti, Pregled literature o Ivanu Kostrenčiću, *Rijeka*, 9/2004., sv. 1., str. 47-54.; Isti, Rukopisna ostavština Ivana Kostrenčića u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti = The Ivan Kostrenčić Papers in the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb, *400. obljetnica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*

Zbog cjelovitog uvida u temu, treba napomenuti i da je u Arhivu Hrvatske akademije, osim spomenute korespondencije, sačuvano i pet pisama Metela Ožegovića upućenih Kostrenčiću, a ona se nalaze u ostavštini Ivana Kostrenčića.⁴

Korespondencija Kostrenčić - Ožegović

Opći okvir

U Arhivu Hrvatske akademije sačuvano je ukupno dvadeset pisama Ivana Kostrenčića koja je on u raznim prigodama u razdoblju od 1872. do 1877. godine uputio Metelu Ožegoviću. Sva pisma su na hrvatskom jeziku, a rukopis je zbijen i relativno čitljiv. Tek na nekoliko mjesta u korespondenciji rabe se pojedine njemačke riječi i sintagme. Opseg i format pisama varira od jedne pa čak do devet stranica, a njihov ton pun je poštovanja, prijateljski i povjerljive naravi. Iz spomenute korespondencije upoznajemo privatnu, obiteljsku, intimnu, karakternu stranu života dvojice uglednih hrvatskih intelektualaca. Naravno, u određenoj mjeri dobivamo uvid i u njihove društvene te poslovne aktivnosti. Kostrenčić je u pismima uvi-

[Elektronička građa]: zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa, Zagreb, 9. - 11. svibnja 2007. = 400th anniversary of the National and University Library in Zagreb : proceedings of the scientific conference, Zagreb, 9th - 11th May 2007, Zagreb, 2007., str. 51-65.; Isti, Pisma Franje Račkoga upućena Ivanu Kostrenčiću u razdoblju od 1868. do 1875., *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU (Zagreb)*, 25/2007., str. 203-224.

4 Pisma je Metel Ožegović u raznim prigodama u razdoblju od svibnja 1872. do svibnja 1874. iz svojeg doma u Hietzingu uputio Ivanu Kostrenčiću. Sačuvana korespondencija u kratkim crtama ilustrira pojedine događaje vezane ponajprije za njihov privatni život (posjet kazalištu, susreti s prijateljima, financijske prilike, komunikacija s pojedinim osobama u domovini), te tek manjim dijelom i javno djelovanje u Austriji u prvoj polovini sedamdesetih godina 19. stoljeća. O toj korespondenciji usp. Ivica ZVONAR, "Prilog poznavanju života i rada Ivana Kostrenčića u Beču: 1868.-1875.", *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU (Zagreb)*, 24/2006., str. 187.-198. Za uvid u originale pisama usp. Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, fond: Ivan Kostrenčić, Korespondencija, Metel Ožegović, XV-40 / 1-5.

jek navodio mjesto odakle ih piše, ali u pogledu njihove datacije nije bio tako pažljiv. Naime, pet pisama nije moguće točno datirati, ali, s obzirom na sadržaj, za neka od njih možemo pretpostaviti da su napisana i poslana 1876. godine. Preostala pisma imaju jasne vremenske oznake nastanka.

Iz korespondencije Kostrenčić - Ožegović upoznajemo i krug ljudi, ponajprije istaknutih javnih osoba s kojima su Kostrenčić i Ožegović komunicirali i surađivali, a koje su djelovale na političkom, znanstvenom i kulturnom području Hrvatske sedamdesetih godina 19. stoljeća. Riječ je o Bogoslavu Šuleku,⁵ Ivanu Trnskom,⁶ Antunu Jakiću,⁷ Isidoru

Kršnjaviju,⁸ Matiji Mesiću,⁹ Franji Račkom,¹⁰ biskupu Josipu Jurju Strossmayeru,¹¹ Venceslavu

5 Bogoslav Šulek (Sobotište, 1816. - Zagreb, 1895.). Od 1866. bio je član JAZU., a 1874. je postao prvim tajnikom Akademije. Zaslužan je za pokretanje Akademijina *Ljetopisa*. Ostavio je kao polihistor, publicist i leksikograf zapažen trag na raznim područjima kulture, znanosti i gospodarstva. Objavio je tako *Njemačko-hrvatski rječnik*, *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*, te *Jugoslavenski imenik bilja*. Detaljnije o tome usp. *Zbornik o Bogoslavu Šuleku : zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga u Zagrebu od 23. do 24. studenoga 1995. godine u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Zagreb 1998.

6 Ivan Trnski (Stara Rača kraj Bjelovara, 1819.-Zagreb, 1910.). Bio je jedan od najistaknutijih sudionika Hrvatskog narodnog preporoda. Zauzeto je djelovao u političkom životu Hrvata. Bio je predsjednik Matice hrvatske i prvi predsjednik Društva hrvatskih književnika. Pisao je pjesme, pripovijesti, putopise, a poznat je i po prevoditeljskom radu. Zaslužan je za razvoj standardnog hrvatskog jezika. Usp. "Trnski, Ivan", *Hrvatska enciklopedija*, sv. 11, Zagreb 2009., str. 56.

7 Antun Jakić (Kostajnica, 1828. - Zagreb, 1878.). Kao član Narodne stranke uključio se u javni život, pa je od 1861. do kraja života bio zastupnik u Hrvatskom saboru. U njegovoj tiskari u Zagrebu se tiskao list *Pozor*, a on sam je kasnije pokrenuo gospodarsko glasilo *Sidro*. Zalagao se za unapređenje trgovine, financija, prometa i proizvodnje u Hrvatskoj. O tome usp. R. [Redakcija], "Jakić, Antun", *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 6, Zagreb 2005., str. 251-252.

8 Isidor Kršnjavi (Našice, 1845. - Zagreb, 1927.). Bio je prvi profesor povijesti umjetnosti na zagrebačkom Sveučilištu. (1877. - 1918.). Potaknuo je osnivanje Društva umjetnosti, Muzeja za umjetnost i obrt te Obrtne škole. Bio je prvi ravnatelj Strossmayerove galerije starih majstora. Kao predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu proveo je niz reformi u školskom sustavu, te je inicirao gradnju velikog broja škola i crkava, a putem stipendija pomagao je darovite mlade umjetnike. Djelovao je i u političkom životu, objavio je više članaka iz područja umjetnosti, a ostavio je iza sebe i određeni slikarski opus. Usp. "Kršnjavi, Isidor (Iso)", *Hrvatska enciklopedija*, sv. 6, Zagreb 2004., str. 301-302., te Stjepan MATKOVIĆ - Zlatko MATIJEVIĆ, "Hrvatski doktor Faust: u prigodi 85. godišnjice smrti dr. Isidora Kršnjavog (1927.-2012.)", *Pilar: časopis za društvene i humanističke studije*, 5(2010) br. 10(1), str. 203.-209.

9 Matija Mesić (Brod na Savi, 1826. - Zagreb, 1878.). U znanstvenoj javnosti ostao je zabilježen kao povjesničar. Aktivno je djelovao u Matici hrvatskoj, kojoj je bio i predsjednikom (1872.-1874.). Također, sudjelovao je u radu Hrvatskog sabora 1861., a bio je i član različitih odbora za pitanja razvoja i reforme školstva. Godine 1867. postao je član JAZU, a 1871. izabran je za ravnatelja Pravoslavne akademije. Prvim rektorom zagrebačkog Sveučilišta imenovan je 4. listopada 1874. Usp. Mica Orban, Biografija i bibliografija Matije Mesića, u: *Matija Mesić – prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu : zbornik radova sa znanstvenog skupa o Matiji Mesiću u povodu 170. obljetnice njegova rođenja 1826.-1996.*, Zagreb ; Slavonski Brod 1997., str. 7-24.

10 Franjo Rački (Fužine, 1826. - Zagreb, 1894.). Školovanje je započeo u rodnom mjestu te potom nastavio u Rijeci, Varaždinu, Senju i Beču, gdje je doktorirao teologiju 1855. godine. Za svećenika je zaređen 1852. godine u Senju. Radio je kao profesor sjemeništa u Senju te nekoliko godina (1863. - 1867.) kao zemaljski školski nadzornik za Hrvatsku. Istaknuo je kao povjesničar - objavljivao je izvore, pisao rasprave i kritičke osvrtne. Zajedno s Vatroslavom Jagićem i Josipom Torbarom pokrenuo je prvi hrvatski znanstveni časopis *Književnik*. Bio je prvi predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (1866. - 1886.) te uredio više svezaka Akademijinih *Starina*. S biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom suosnivač je Narodne stranke (1860.), a s Matijom Mrazovićem Neodvisne narodne stranke (1880). O raznim aspektima djelovanja F. Račkoga vidi zbornik kojim je obilježena 150. godina njegova rođenja. Usp. *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 9/1979. Također, o životu i djelu F. Račkoga usp. Mirjana Gross, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga*, Zagreb, 2004.

11 O biskupu Strossmayeru postoji niz objavljenih radova. O njegovu djelovanju spomenut ćemo tek jednu od novijih monografija. Usp. William Brooks Tomljanovich, *Biskup Josip Juraj Strossmayer: Nacionalizam i moderni katolicizam u Hrvatskoj*, Zagreb, 2001.

Soiću¹² i drugima. Također, iz dopisivanja Kostrenčića s Metelom Ožegovićem u određenoj mjeri dobivamo uvid u situaciju na zagrebačkom Sveučilištu i u Matici hrvatskoj.

Treba kratko napomenuti da nije uvijek moguće jasno razaznati pozadinu pojedinih zbivanja (npr. slučaj Manzoni/Manzoni, okolnosti Ožegovićevih financijskih posudbi i dr.) koja se spominju u korespondenciji Kostrenčić - Ožegović.

Kratki pregled sadržaja pisama

Prvo od sačuvanih pisama ima tri stranice, a Ivan Kostrenčić ga je uputio Metelu Ožegoviću 17. lipnja 1872. godine iz Beča. Tom prigodom zamolio ga je da mu posudi 200 for. jer mora znanca, koji mu je prije više godina posudio novac, isti vratiti pa »ne bih rad dovesti znanca u nepriliku«. ¹³ Trenutno nema novca jer, kako piše Ožegoviću, iz Zagreba nije dobio honorar za izdavanje zbirke pjesama *Vrtić* Frana Krste Frankopana, već je kao izdavač morao dati i vlastiti novac da se knjiga tiska. U tom kontekstu piše: »Vi znate moje okolnosti ... (...) Vi ste mi toliko dobra načinili, pa Vam još i ovim dolaziti moram. Molju Vas sto putah me izvinite...« ¹⁴ Napominje da ne može osobno doći k Ožegoviću, dijelom zbog posla, »a s druge strane moram iskreno kazati, da se nisam usudio osobno Vas ovakvim poslom buniti.« ¹⁵

Dva pisma iz sačuvane korespondencije Kostrenčić je Metelu Ožegoviću uputio u drugoj po-

lovici 1874. godine. Prvo, koje broji sedam stranica, pisao je Ožegoviću 19. kolovoza 1874. godine iz Senja. Ondje je boravio kako bi pokušao od biskupa Soića, stanovitog gospodina Manzonova i još nekih »vinodolskih dužnicih« naplatiti tražbine koje je Metel imao prema njima. ¹⁶ Biskup je bio dužan dati 2 000 for. U zamršenom slučaju je Manzonov (Manzoni), piše Kostrenčić, angažirao svoga prijatelja, poznatog riječkog odvjetnika Erazma Barčića. U pismu se Kostrenčić požalio na »poteške okolnosti i bezsramne spletke nekotijih ovdašnjih popovah« i pojedinih osoba iz biskupove okoline jer se danima nije nikako mogao susresti s biskupom kako bi porazgovarali i pokušali problem dugovanja riješiti mirno i dogovorom. ¹⁷ U tom kontekstu piše Ožegoviću: »donjekle vidjeh, da bi svakomu drago bilo da dodje biskup Soić s Vami u sukob«. ¹⁸ U šetnjama Senjom, navodi Kostrenčić, »popovi me izbjegavahu ko staroga razpopa«. ¹⁹ Na kraju pisma izvještava Metela da će sve spise u svezi poslova koje je obavio zadržati kod sebe te mu ih kasnije osobno donijeti. Drugo pismo od stranice i pol teksta Kostrenčić je 15. studenog 1874. godine uputio iz Beča. Tom prigodom izvještava Ožegovića da je, prema dogovoru iz mjeseca kolovoza, biskup Soić platio prvu ratu duga od 500 for. Napominje da se tome sigurno mnogi u Senjskoj biskupiji čude, a ljudi koji biskupa poznaju »nebi mi bili dali za sav dug 100 for. - a on ovako marljivo plaća.« ²⁰ Piše Metelu da bi došao do njega, ali ne može jer ga muči reuma. Na kraju mu javlja da će iz Pešte doći svećenik Zmaić. ²¹

12 Venceslav Soić (Bakar, 1814. - Bakar, 1891.). Svećenik, doktor filozofije i teologije, bakarski partij i župnik, političar i dobrotvor, značajan posebice kao biskup Senjsko-modruške ili krbavske biskupije. Pristaša politike Narodne stranke, a surađivao je i u listu *Pozor*. Usp. Soić, Venceslav, *Hrvatski leksikon*, sv. 2., Zagreb, 1997., str. 448. Također, usp. i Maja Polić, Bakranin dr. Vjenceslav Šoić, biskup Senjsko-modruške biskupije, *Bakarski zbornik* 11/2007., str. 71-78. te Petar Strčić, Maja Polić, Franjo Rački i Josip Juraj Strossmayer o senjskome biskupu Vjenceslavu Šoiću i kanoniku/znanstveniku Ivanu Črnčiću, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 19/2008., str. 131-149.

13 Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, fond: Ožegovićiana, Pisma Ivana Kostrenčića upućena Metelu Ožegoviću (dalje: AHAZU), XXXVII-79/a.

14 Isto. Radi se o djelu objavljenom u Zagrebu 1871. godine.

15 AHAZU, XXXVII-79/a.

16 AHAZU, XXXVII-79/b. Biskup Soić je u više navrata posuđivao novac od Metela. O tome postoje jasni dokazi u relativno opsežnoj korespondenciji Soić - Ožegović koja se čuva u Metelovoj ostavštini. Za vinodolske dužnike se ne navode imena, a ne može se baš jasno reći ni tko je stanoviti Manzoni. Naime, u Metelovoj korespondenciji čuva se pet pisama koja mu je uputio opat Mihovil Manzoni u razdoblju od 1847. do 1856. godine, ali ne možemo s potpunom sigurnošću ustvrditi da se u korespondenciji Kostrenčić - Ožegović radi o istoj osobi.

17 AHAZU, XXXVII-79/b.

18 Isto.

19 Isto.

20 AHAZU, XXXVII-79/c.

21 Nisam mogao utvrditi tko je Zmaić.

Tijekom 1875. godine Kostrenčić je Ožegoviću uputio četiri pisma. U pismu od tri stranice napisanom 17. svibnja 1875. godine u Beču riječ je o Kostrenčićevoj molbi glede natječaja za mjesto sveučilišnog knjižničara u Zagrebu. On je spomenutu molbu uputio Metelu na znanje, kako bi ovaj, ako zatreba, intervenirao za njega. U tekstu molbe Kostrenčić naglašava svoj dotadašnji stručni i znanstveni rad te napominje da želi svojoj domovini »izključivo sve svoje sile posvetiti i također koji kamen prinesti ka preporodjenju iste.«²² Za vrijeme rada u knjižnici u Beču nastojao je, kako sam kaže, »pribaviti sve ono znanje« potrebno za obavljanje posla koji se »od valjana bibliotekara zahtjeva«. Budući da je u Zagrebu raspisan natječaj, odlučio se prijaviti na mjesto »kr. sveučilištnoga bibliotekara«.²³ Što se tiče uvjeta koje je hrvatska Vlada postavila za to mjesto, Kostrenčić je ustvrdio »da neodgovaraju ni što se tiče položaja ni plaće položaju ostalih sveučilištnih bibliotekarah«, kako u Monarhiji tako i u inozemstvu.²⁴ Naime, u drugim europskim zemljama sveučilišni knjižničari bili su u rangu s redovnim sveučilišnim profesorima u pogledu časti i plaće pa je Kostrenčić smatrao da Vlada treba to uzeti u obzir i razmotriti u Saboru. Svoj zahtjev za većom plaćom vrlo je detaljno obrazložio te na kraju zaključio da knjižničar treba biti u 6. platnom razredu, a ne u 7., kao što se predlaže u Zagrebu.²⁵

Kostrenčić u pismu od tri stranice upućenom 11. lipnja 1875. godine iz Beča izvještava Metela Ožegovića da je pisao Matiji Mesiću i Franji Račkome u vezi natječaja u Zagrebu. Čini mu se »da se pri toj čitavoj stvari bar njeka mala intriga

vodi« protiv njega, a sve kako bi se na to mjesto uzeo drugi kandidat.²⁶ No, on je spreman upustiti se u tu borbu. Javlja Ožegoviću da je primio pismo biskupa Strossmayera koji javlja da namjera va doći u Beč, ali će se prije toga sastati s tastom Isidora Kršnjavija. Kostrenčić iznosi prilično negativan sud o Kršnjaviju i njegovu tastu pa, između ostalog, piše: »Taj g. Kršnjavi Vam je 'Schwindler' prvoga reda i podla karaktera, kako nitko od omladine hrvatske. (...) on i neki dr. Lobmayer i Thaller iz Požege su Vam ono bili, koji su baronu Rauchu u vrijeme kad je narodnjake najgore proganjao 'adresu' povjerenja poslali i još i podpise drugih mladića krivotvorili. Uz ta imena Vam se svaki hrvatski mladić križa, - a našem biskupu je sad od njeko doba to dobar prijatelj.«²⁷ Kostrenčić smatra da »to drugovanje« vodi tome »da dotični g. Kršnjavi postane direktorom te galerije nove u Zagrebu (Strossmayerove galerije starih majstora, op. I. Z.) i profesorom povjesti umjetnostih« pa smatra da sve ovo o čemu piše Ožegoviću treba reći i Strossmayeru. Kostrenčić napominje: »Ja mnijem, da je to stvar savjesti. Ako nebudemo mi Hrvati basirali našu stvar na moral, onda je i onako propala!«²⁸

Dana 13. lipnja 1875. godine Kostrenčić iz Beča piše Metelu Ožegoviću da ga biskup Strossmayer nije podržao u onome što ga je po prvi put zamolio.²⁹ Zahvaljuje Metelu na potpori i pismu koje je uputio u Zagreb i što je podržao njegovu kandidaturu za mjesto sveučilišnog knjižničara: »Vaše pismo je ljude u Zagrebu upozorilo, a ja ću uz moju molbenicu imati neki temelj za buduće. Da sam ja napisao onako molbenicu, ja mislim, da je uprav dobro. Pa tko zna, kako još bude. Mene će zanimati osobito odgovor g. Muhića Vašemu g. sinu.«³⁰ Nadalje, Kostrenčić piše da je poslao »g. Mesiću i g. Račkomu posebno punomoćje, sa kojim ja izražavam, da sam pripravan na sve što oni

22 AHAZU, XXXVII-79/d.

23 Isto.

24 Isto. Detaljnije o Kostrenčićevoj molbi i o toj problematici usp. I. Zvonar, *Nastojanja Ivana Kostrenčića oko poboljšanja statusa knjižničara u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu krajem 19. i početkom 20. stoljeća*, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti*, 20/2002., str. 269-286.

25 AHAZU, XXXVII-79/d. Također, o ovom pitanju usp. i Dora Sečić, *Ivan Kostrenčić: prvi hrvatski sveučilišni bibliotekar = der erste Kroatischer Universitätsbibliothekar = first Croatian university librarian*, Lokve: Naklada Benja, 2000. te Ista, *Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu: razvoj i djelovanje srednjoeuropske knjižnice od 1874. do 1918.*, Lokve: Benja, 2007.

26 AHAZU, XXXVII-79/e.

27 Isto.

28 Isto.

29 AHAZU, XXXVII-79/f. Iz pisma nije posve jasno što je Kostrenčić zamolio Strossmayera. Moguće da je tražio potporu u vezi natječaja za knjižničara u Zagrebu.

30 AHAZU, XXXVII-79/f.

utanače (...) da ću pristati i na sadanje uvjete.«³¹ On je sam, kako navodi, »u čitavoj stvari tako miran i bez ikoje duševne boli, da očekivam uspjeh mirno« jer je učinio »sve, što se od mene kao patriote očekivati može.«³² Što se tiče prijateljstva Strossmayera i Kršnjavija, piše da će biskupa »svakako uz način, na koji se nemože uvriediti, na stvar pozorna učiniti« jer na »ovo prijateljstvo Vam ropće sva mladež, a kako ja stvar sad promatram, on se još oslanja poglavito nanj. Žalosno al je istina. Bog dao, da su mu svi prijatelji kao ja, al zato prijateljstvo neka nepozna hinbe. Ovo u ostalom takodjer samo Vam kazah, jer je velika nevolja morati kuditi čovjeka donjekle velika, a donjekle vele mala.«³³ Na kraju pisma od tri stranice Kostrenčić želi Metelu i njegovoj obitelji zdravlje i zadovoljstvo, »a meni bili uvijek ovako nakloni kao što dosele.«³⁴

Ivan Kostrenčić u pismu od šest stranica poslanom 28. srpnja 1875. godine iz Beča zahvaljuje Metelu Ožegoviću na dobročinstvu i pomoći koju mu je u raznim prigodama pružio jer treba upravo njegovim »otčinskim naputkom i opomenam zahvaliti« da ga je uvijek savjetovao i bodrio na dobro.³⁵ Budući da će se uskoro rastati zbog Kostrenčićeva preuzimanja nove službe u Zagrebu, moli ga da »svoje blage ruke i nadalje od mene neuztegnete, i Vaši savjeti i opomene će mi biti i unapred sveti.«³⁶ Također, na pomoći i potpori zahvaljuje i Metelovu sinu. Piše da mu je Matija Mesić, rektor Sveučilišta u Zagrebu, javio da je izabran na mjesto sveučilišnog knjižničara, a istoga dana brzojavom mu je čestitao i Strossmayer. Kostrenčić planira otići položiti prisegu u Zagreb, a potom se vratiti u Beč. U rujnu planira otići u Đakovo, možda i u Primorje, a početkom listopada vratiti se u Beč »i tad bi dao ostavku i stvari u Terezijanu i drugdje uredio.«³⁷ Zbog posla ne može odmah otići iz Beča, a ne bi želio izgubiti školske praznike

na koje ima pravo. Što se tiče Metelove zamolbe da se na Kostrenčićevo mjesto u Beču namjesti stanoviti gospodin Burcar, Kostrenčić piše Metelu da ne vjeruje da će moći pomoći jer dotični ne poznaje slavensku literaturu i jezike. No, preporučit će ga Terezijanskoj akademiji. Također, posredovat će u još nekim slučajevima za koje ga je Metel zamolio. Nije siguran hoće li moći posjetiti Metela u Steinerhofu, ali javlja da je bio u Hietzingu, ondje posjetio gospođu generalicu Kollmannicu i susreo se još s nekim zajedničkim prijateljima. Bio je i u Metellovoj kući, gdje je našao sve u redu, ali nije mogao naći ključ od ormara s knjigama. Na kraju pisma, kao i obično, zahvaljuje Metelu na srdačnom prijemu i pozdravlja članove njegove obitelji.³⁸

Tijekom 1876. godine Kostrenčić je Ožegoviću uputio šest pisama. Za četiri pisma bi se s određenom dozom vjerojatnosti moglo pretpostaviti da su također poslana te godine. Iz kratkog pisma od dvije stranice napisanog 27. veljače 1876. godine u Zagrebu vidi se da je Kostrenčić i ondje, kao prije u Beču, za Metela obavljao razne poslove. Javlja mu ishod upisa predmeta u gruntovnicu na njegovo ime. Prenosi mu i molbu zagrebačkog kanonika Gašparića glede prijepisa dijela jednog dokumenta ('*in causa fisci regii contra donatarios praedii Gyertyamos praetensive abalientati a mensa episcopalis*') iz 1844. godine, kako bi ovaj to mogao iskoristiti u sporu s nadbiskupom Josipom Mihalovićem. Također, javlja da je susreo kanonika Horvata i saznao da je nadbiskup spreman na nagodbu, ali i dalje traži dio odštete iz Haulikove mase. Nove vijesti u tom pitanju će mu javiti. Na kraju pisma Kostrenčić piše da je u Zagrebu sve u redu te pozdravlja gospođu groficu i gospođičnu Mariju.³⁹

U pismu upućenom 25. lipnja 1876. godine iz Zagreba, Kostrenčić na dvije i pol stranice teksta javlja što je poduzeo u pogledu upita i poslova

31 Isto.

32 Isto.

33 Isto.

34 Isto.

35 AHAZU, XXXVII-79/g.

36 Isto.

37 Isto.

38 Isto.

39 AHAZU, XXXVII-79/h. U Metellovoj korespondenciji u Arhivu HAZU-a sačuvano je samo jedno pismo koje mu je nadbiskup Haulik uputio 1864. godine, a nema sačuvanih pisama od nadbiskupa Mihalovića.

koje mu je Metel povjerio. U pismu mu šalje: »1) francuzki molitvenik, 2) posjetnicu za presv. g. biskupa Posilovića, 3) prijamnicu u pogledu Vaših spisah od strane g. kan. Gašparića, koju Vam bijah pozabio poslati, a iz koje ćete ujedno uvidjeti, kako već davna ja mu te spise predah.«⁴⁰ Također, ukratko ga izvještava o drugim upitima i poslovima (prijevod knjige, kupnja/prodaja kuće), uz opaske o pojedinim osobama. Zahvaljuje Metelu jer mu je pomogao u pronalaženju stana i javlja da će izručiti njegove pozdrave rodbini i prijateljima.⁴¹

Ivan Kostrenčić je 22. srpnja, možda 1876. godine, iz Radegunda kod Graza poslao Metelu Ožegoviću pismo na 3 i pol stranice. Ondje je boravio u lječilištu jer je imao problema s reumom. U većem dijelu pisma osvrće se na situaciju koja se ticala Metelove tražbine u Manzonijskoj ostavštini, a javlja mu i o ishodu niza drugih poslova (npr. knjige gospođe Prato, slučaja Alfonsa Linkmayera i dr.) u kojima ga je Metel zamolio za informaciju i pomoć. Zahvaljuje Ožegoviću na poslanih 25 for. Iz lječilišta prenosi Metelu pozdrave gospođe Ivana Trnskog i Antuna Jakića i javlja mu da se nakratko sastao s njegovim sinom Ljudevitom. Pozdravlja članove Metelove obitelji i savjetuje ga da ignorira traženje nekog Gaja jer je to »čovjek na po sulud«.⁴²

U pismu od dvije i pol stranice upućenom 5. kolovoza 1876. godine iz Varaždinskih Toplica Kostrenčić Metelu javlja da je došao liječiti rame. Žao mu je što Metel zbog bolesti supruge, grofice Ivane rođene Sermage, nije mogao doći jer je uvjeren da bi i njemu »ove toplice koristile, kako i ja to već poslie šeste kupelji ćutim«.⁴³ Ondje je Kostrenčić susreo njihove zajedničke prijatelje, Matiju Mrazovića, Bogoslava Šuleka i Petra Matkovića. Javlja da je obavio više puta razgovore sa stanovitim gospodinom Vrbančićem glede Metelova traženja prema zagrebačkom nadbiskupu. Piše da bi rado došao na Metelovo imanje u Belu kad bi znao da je on tamo i da je njegovu sinu

obećao da će ga na povratku posjetiti na imanju u Gušćerovcu. Na kraju pisma pozdravlja Metelovu suprugu za koju se nada »da se je veće sasvim oporavila« te gospodičnu Mariju.⁴⁴ Iz ovoga pisma, kao i iz nekih prethodnih, može se jasno uočiti da je Kostrenčić bio neka vrsta Metelova tajnika, savjetnika, zastupnika i izaslanika u određenim poslovima.

Ivan Kostrenčić je 7. kolovoza, nije baš jasno koje godine, iz Radegunda kod Graza Metelu Ožegoviću uputio pismo na dvije i pol stranice. Javlja mu da se ondje nalazi na liječenju i da mu je žao što, po završetku tretmana, neće moći posjetiti Metelova sina i kćer. Najveći dio pisma Kostrenčić piše o svom zdravlju. U svoje ime i u ime gospodina Jakića pozdravlja Metelove bližnje, gospođu groficu i gospodičnu Mariju.⁴⁵

U pismu od četiri stranice upućenom Metelu 11. kolovoza 1876. godine iz Varaždinskih Toplica Kostrenčić zahvaljuje na pozivu da ga posjeti u Beli. Iz pisma je vidljivo da Kostrenčić dobro poznaje sve članove Metelove obitelji i da je s njima u prisnim odnosima. Raduje se da će ih sve moći vidjeti i s njima porazgovarati.⁴⁶

Kostrenčić u pismu poslanom 20. kolovoza 1876. godine iz Zagreba na dvije stranice zahvaljuje Metelu Ožegoviću na »ljubavi i prijaznosti kojom me primiste pod Vaš krov u Beli«.⁴⁷ Također, izvještava ga o putu do Gušćerovca, gdje je posjetio Metelova sina Ljudevita, i dalje prema Božjakovini i Zagrebu. Izražava svoju zahvalnost i lojalnost Metelu: »Ja sam Vam u svom životu na mnogom haran, - a nedvojim, poznavajući Vašu pram mene naklonost, da ćete me i u budućnosti Vašim savjetom podupirati.«⁴⁸ Javlja mu da će ostati u Zagrebu, pričekati ga i s njim se porazgovarati i posavjetovati. Povjerava mu se da mu se prigodom posjeta Beli stanovita »gospodična Valentina dopala«, nada se da bi se i on njoj mogao svidjeti »i umoliti ju da mi

40 AHAZU, XXXVII-79/i.

41 Isto.

42 AHAZU, XXXVII-79/j.

43 AHAZU, XXXVII-79/k.

44 Isto.

45 AHAZU, XXXVII-79/l.

46 AHAZU, XXXVII-79/m.

47 AHAZU, XXXVII-79/n.

48 Isto.

bude dugaricom«. ⁴⁹ Ima neke dvojbe o tome koje bi želio raspraviti s Metelom. Piše mu: »Vi ćete se smijati donjekle Kostrenčiću, - a ipak mogu Vas uvjeriti, da negovori ljubav, već triezan um. U nas ima riedkih dobro odgojenih djevojkah, - i meni se njemački odgoj bolje dopada ...«. ⁵⁰ Na kraju pisma posebno pozdravlja groficu i želi joj dobro zdravlje.

U pismu na dvije stranice poslanom Metelu Ožegoviću 20. prosinca 1876. godine iz Zagreba Kostrenčić javlja da nije uspio »stvar Stanojevića na čistac svesti« pa mu šalje spise u vezi tog slučaja, kao i neke druge spise koji su bili kod njega. ⁵¹ Izražava žaljenje što je Metela »reumatizam dosta napastovao«, napominje da i sam ima zdravstvenih problema, ali zasad mu pomažu »mrzle kupke«. ⁵² Javlja Metelu da je šogorica grofica zdrava i žali što nije mogao susresti njegovu kći, barunicu Idu. »U ostalom ovdje nema baš nikakvih novinah, van da imamo vele blagu zimu, - tako da čovjek bi mogao misliti, da je proljeće«. ⁵³ Na kraju pisma želi članovima obitelji Ožegović sretan Božić.

U nedatiranom pismu od jedne stranice, najkraćem od svih sačuvanih pisama u njihovoj korespondenciji, upućenom iz Varaždinskih Toplica možda tijekom 1876. godine Kostrenčić javlja Metelu da zbog liječničkog tretmana ne može doći u nedjelju na njegov posjed u Belu, ali bi došao u utorak »ako Vas nesmetam«. ⁵⁴

Također u nedatiranom pismu poslanom iz Rijeke Kostrenčić na tri stranice zahvaljuje Metelu »na dobroti, koju mi izkazaste vremenom moga boravljenja u Veldesu (Bled u Sloveniji, op. I. Z.). Stoput hvala Vam i preuzvišenoj gospodji, što me u Vaš krug primiste i odlikovaste, ko što

nevriedim.« ⁵⁵ Javlja mu da je unatoč lošem vremenu sretno stigao u Rijeku i da se odmah planira posvetiti rješavanju Metelovih poslova. Piše mu: »O gosp. Manzону Vam još ništa nemogu pisati, jer ga danas i jučer nije bilo moći govoriti. Ja ću ga sutra moći naći i onda ću Vam vrh njega moći pisati. Mislim da ću s njim stvar povoljno razpraviti.« ⁵⁶ Također, izvještava ga da: »O bisk. Soiću se pak čuje sve zlo. Taj je čovjek po svojoj prilici izgubljen. Od popovah ovdje je slabo moći što saznati. Toliko saznah, da je imao 'clausuru' rad ženskih skandalah, a sad da je, vele, citiran u Rim i nadbiskup da je poslao g. kan. Sabljaka kao iztražitelja. On je prekršio klausuru i još veće skandale imao ženskim. Sad ga nema u Senju, nego ide po confirmaciji a njegov namjestnik je g. Bedini. Kad će doć natrag to se nezna.« ⁵⁷ No, Kostrenčić piše da će se zauzeti glede Metelove stvari sa Soićem i neće »štediti truda, da se stvar posve povoljno po Vas riješi«. ⁵⁸ Smatra da će Soić biti suspendiran, ali će, unatoč tome, nastojati da se njegov dug nekako osigura pa piše: »...ja ću vidjet nebi se mogla Vaša svota primo loco ili kako se bude bolje dalo prenotirati«. ⁵⁹ Na kraju pisma sve pozdravlja i obavještava ga da će otputovati u Crikvenicu, gdje mu Metel može pisati, ako bude nešto trebao.

Godine 1877. Kostrenčić je Metelu Ožegoviću uputio dva pisma. U vrlo opširnom pismu na deset stranica upućenom 21. siječnja 1877. godine iz Zagreba izvještava ga da je »drž. nadodvjetništvo« povoljno riješilo pitanje Metelove nagodbe sa zagrebačkim nadbiskupom. ⁶⁰ U prilogu pismu šalje Metelu »predbrojnicu za 'Vienac' i što preostade od 10 for. - tim kupih priklopljene knjige«. ⁶¹ Javlja mu da je stanoviti dr. Šalomon dobio stipendiju i da na zagrebačkom Sveučilištu uči filologiju. Piše

49 Isto.

50 Isto.

51 AHAZU, XXXVII-79/o. Po svemu sudeći, radi se o Lazaru Stanojeviću. U Metelovoj rukopisnoj ostavštini sačuvano je sedam pisama koje mu je Stanojević uputio u razdoblju od 1863. do 1876. godine.

52 Isto.

53 Isto.

54 AHAZU, XXXVII-79/p.

55 AHAZU, XXXVII-79/r. S obzirom na sadržaj, pismo je možda iz 1874. ili najkasnije iz 1876. godine. Naime, 1876. godine na stolici Senjsko-modruške ili krbavske biskupije V. Soića naslijedio je Juraj Posilović.

56 Isto.

57 Isto.

58 Isto.

59 Isto.

60 AHAZU, XXXVII-79/s.

61 Isto.

da je s mnogima razgovarao u pogledu »knjižice o ženidbi«, ali nema nikoga tko bi to »preradio, a još manje tko bi tiskao.«⁶² Naime, na Metelov poticaj s francuskog jezika prevodila se knjiga *La femme Julesa Micheleta*, a planirao se i prijevod djela *La mère*. »Veoma dobro opažnjete, da kod nas nema knjigah za naše ženskinje, al što ćete kad smo siromasi i svaki zapleten u toliko potrebnih posalah, da mu teško vremena doteče, da se još koječim izvan ureda bavi. Ja to znam najbolje po sebi.«⁶³ Kostrenčić piše da je zauzet poslovima jer kao odbornik u Matici hrvatskoj nastoji dovesti stvari u red. Mnogi mu zavide, jer bolje ne znaju, pa moraju slijediti njegove prijedloge. Stoga nailazi na mnoge intrige, podmetanja, a on ide, kako tvrdi, samo s čistim namjerama. Za Maticu je izradio poslovnik i program za idućih nekoliko godina. To je sve »u skupnom odboru jednoglasno primljeno« i svi ga hvale, »a rad toga navališe na mene, da se primem i blagajničtva.«⁶⁴ Također, ističe da je uredno vođenje financija uvjet za probitak u društvu. U Matici smatraju da on dobro upravlja sa 10 000 for. u knjižnici i da će isti slučaj biti i sa sredstvima Matice (»sa bogčijom Matičinom«).⁶⁵ Ako ne bude drugačije, on će preuzeti i taj posao, premda ga to, kako kaže, stavlja u nepriliku. Preuzet će spomenuti posao na kraći rok, dok se stanje ne uredi. Smatra da Matica »može mnogo toga uraditi, nu samo treba ljude, koji da ravnaju.«⁶⁶ On sam bi mogao dosta toga učiniti, ali je »svaki dan po deset sati u uredu« pa nema vremena.⁶⁷ Zahvaljuje Metelu na razumijevanju u borbi za bolji položaj knjižničara i knjižnice u Zagrebu i iznosi vjeru da će se njegov trud i rad isplatiti u jednom »tako indolentnom i ignorantnom svietu, kao što je ovdje.«⁶⁸ Izvještava ga da nadređeni počinju uviđati njegov trud: »Ja ću raditi, a Bog dobri će blagosloviti, i ja nedvojim, da ću postići sve što je pravedno. Ja sam ovdje još odrješitiji postao, nego sam bio u Beču, jer znam da ono što radim, radim

za našu domovinu, i da joj to treba za nauku, - i ova moja odrješitost zapanjuje i vladu, - a mojim razlogom neznaju proturazloge navesti. Uslied toga sve malo po malo pristaju uz moje predloge, i ja sam dosele sasvim sa uspjehom zadovoljan.«⁶⁹ Problem mu još samo predstavlja pitanje »reguliranja i sistemisanja osoblja« u knjižnici.⁷⁰ O spomenutom problemu piše Metelu vrlo opširno, a posebno naglašava »da je za posao veliki, za koji drugdje ima svagdje do 6, a u bečkoj univ. biblioteci i 14 osobah, zahtjevam samo 3 osobe.«⁷¹ Zbog toga namjerava ići na razgovor k banu. Uz pitanje osoblja vezan je i njegov status: »Položaj mi je ugodan što nitko nema prava uticati u moje poslove izvan vlade. Ja sam sám gospodar, - pa sam ponosan pokazati na red, koji vlada u zavodu, komu ja i predstojim i služim, a ljudi pravedni su puni hvale za moju osobu.«⁷² Zahvaljuje Metelu »pošto ste baš Vi ne samo stabilce već gotovo granato stablo reda, ozbiljnosti, pravednosti i točnosti usadili u moje srdce.«⁷³ Također, piše da ga reumatizam manje muči. Odgovara i na Metelov upit što je s gospođicom Valentinom: »U toj stvari Vam je težki posao samnom. Ja nedvojim i u Boga se ufam, da bi dobro čeljade bilo sretno samnom, jer pred Bogom i Vami izpovjedajuć nemam zlih strasti. Moje potrebe su nikakve, izvan običnih potrebah za život. Ja možda imam i dobra srdca, - al što ćete ovakve 'Bucherwurme' neskloni nitko da idu ašikovati, jer im se to ludo vidi i izpod ugleda, - pa tako Vam ostare, ako im se slučajno tko nesmiluje i za nje neposkrbi. Bogu budi na svemu hvala.«⁷⁴ Osobito je zanimljiva Kostrenčićeva »dijagnoza« stanja ondašnjeg hrvatskog društva, poglavito u Zagrebu. Između ostalog, piše Metelu: »(...) Ja Vam ovdje s nikim tako rekuć neobćim i nikomu se nepovjeravam, već samo motrim i po mogućnosti radim. Naše stvari idu naopako, - i ja nevidjam iz ove apatije, indolencije, nevaljalosti drugoga izlaza, već da s nami naskoro koji tudjinac zavlada. Sve propada, naroda strada od

62 Isto.

63 Isto.

64 Isto.

65 Isto.

66 Isto.

67 Isto.

68 Isto.

69 Isto.

70 Isto.

71 Isto.

72 Isto.

73 Isto.

74 Isto.

porezih i nevaljale uprave, sudstva i činovničkoga robljenja, - kontrole nikakve, značaja još manje, - a vjere ni zerice, a gdje nestane moralna oslona, tu nastaje 'krach', - kao što će i u nas. Patriote, koji misle, neufaju se tužiti, jer nastaje pitanje, a što na mjesto ovoga?⁷⁵ Javlja mu da je »šogorica grofica« zdrava te da će mu poslati knjigu o ženidbi.⁷⁶ Na kraju pisma lijepo pozdravlja Metelove bližnje.

U pismu na dvije stranice upućenom Metelu 12. veljače 1877. godine iz Zagreba šalje Pindterovo djelce.⁷⁷ Nada se da će Svetojeronimsko društvo i Matica hrvatska »izdati za puk i za inteligenciju, djelce, u kojemu će se naš narod ponukati na uzorni bračni život«.⁷⁸ Ljudi sve više uviđaju »da bez pozitivne vjere i morala pravoga napretka u svijetu neima«.⁷⁹ Također, piše da bi bilo još bolje »kad bismo imali mi onako prosvietljeno više svećenstvo, kao što je u Njemačkoj i Francuzkoj«.⁸⁰ Zanimljive su Kostrenčićeve opaske o nekim pojavama u društvu ondašnjeg vremena, posebice u crkvenoj sferi. Između ostalog, piše: »Ali naši kanonici i nadbiskup mare i nemare, oni kupe novce, pa mirna Bosna! - Nu Bog će pomoći, pa ćemo ipak napredovati, jer ako ovakav nihilizam uztraje u našoj Hrvatskoj, tad će nas i prije nestati, nego što mislimo.«⁸¹ Javlja Metelu ukratko o svojoj rodbini te napominje da ima puno posla jer je postao blagajnik u Matici hrvatskoj. Naime, mora napraviti red tamo gdje ga »nikad nije bilo«, a pored toga »nemoram samo da budem blagajnik, nego i predsjednik i tajnik, - čovjek, koji za sve i na sve misli«.⁸² No, rad mu »prijia, - pa Vam sad neidem baš nikuda, samo da sve točno uredim i

spremam«.⁸³ Kostrenčić, kao i obično, pismo završava pozdravima članovima Metelove obitelji.

U pismu bez nadnevka upućenom iz Crikvenice Kostrenčić na tri stranice javlja Metelu način na koji će mu biskup Soić isplatiti dug putem obveznice. Obavještava ga da će voditi brigu da sve bude obavljeno na vrijeme. Također, javlja mu da još nije sasvim uredio stvari glede slučaja Manzoni i da će otputovati u Rijeku te nastojati to riješiti u onoj mjeri u kojoj bude moguće. Izvještava ga da planira otići u Fužine i u Zagreb, a zatim u Beč, gdje će se Metel i on moći susresti. Kostrenčić piše da je dobro i da se još nije stigao okupati u Crikvenici. Naime, nepovoljno vrijeme je prouzročilo dosta štete na ljetini, posebice kukuruzu i grožđu. Na kraju pisma, kao i obično, pozdravlja Metela i suprugu te im želi sreću na putu.⁸⁴

ZAKLJUČAK

U Arhivu Hrvatske akademije sačuvano je ukupno dvadeset pisama Ivana Kostrenčića koja je u raznim prigodama u razdoblju od 1872. do 1877. godine uputio Metelu Ožegoviću. Opseg i format pisama varira od jedne pa čak do devet stranica, a Kostrenčić se Ožegoviću obraća tonom punim poštovanja, prijateljski i povjerljivo. Naime, Kostrenčić se u nekoliko navrata obraćao Metelu po pitanjima intimne naravi. Također, iz korespondencije je vidljivo da Kostrenčić dobro poznaje sve članove Metelove obitelji i da je s njima u prisnim odnosima. Uvidom u pisma može se jasno uočiti da je Kostrenčić bio neka vrsta Metelova tajnika, savjetnika, zastupnika i izaslanika u određenim poslovima, kako u Beču tako i u domovini.

U sklopu ove korespondencije u određenoj mjeri upoznajemo krug ljudi u kojem su se obojica kretali. Održavali su prijateljske i poslovne veze s mnogim istaknutim osobama iz javnog života Hrvatske sedamdesetih godina 19. stoljeća. Također, iz njihova dopisivanja dobivamo uvid u situaciju na zagrebačkom Sveučilištu i u Matici hrvatskoj. Pisma su značajna i za uvid u razvoj knjižničarske

75 Isto.

76 Isto.

77 Vjerojatno je riječ o djelu Heinricha Pindtera *Der Katechismus der Ehe: allgemeine Bemerkungen und Ansichten zur Kunst, in der Ehe recht glücklich zu werden; für Reich und Arm, Hoch und Niedrig, Mann und Frau, ohne Unterschied des Glaubens und der Nation*, Jungbunzlau und Kaaden: Verlag von Vinzenz Uhl's Buchhandlungen, 1869.

78 AHAZU, XXXVII-79/š.

79 Isto.

80 Isto.

81 Isto.

82 Isto.

83 Isto.

84 AHAZU, XXXVII-79/t.

struke na hrvatskom prostoru, kao i za bolje poznavanje povijesti naše Nacionalne i sveučilišne knjižnice kojoj je Kostrenčić bio na čelu od 1875. do 1911. godine.

U korespondenciji Kostrenčić-Ožegović posebno su zanimljive Kostrenčićeve opaske o nekim pojavama u društvu ondašnjeg vremena koje je on okarakterizirao apatičnim, nemoralnim, indolentnim i nevaljalim. Pesimistično piše da ne vidi »drugoga izlaza, već da s nami naskoro koji tudjinac zavlada« jer »sve propada, strada od porezih i nevaljale uprave, sudstva i činovničkoga robljenja, - kontrole nikakve, značaja još manje, - a vjere ni zerice, a gdje nestane moralna oslona, tu nastaje 'krach', - kao što će i u nas.«⁸⁵

Ovaj skormni prilog nastoji u osnovnim crtama ukazati na značaj zanimljive korespondencije između Ivana Kostrenčića i Metela Ožegovića te, u konačnici, poslužiti istraživačima i široj kulturnoj javnosti u boljem poznavanju njihova života i rada.

activist. The letters illustrate certain events concerning their private lives and prove their friendly relationship. A lot can be learnt of their businesses and finances and their connections with other eminent publicly relevant persons in Croatia as well as of the current affairs at Zagreb University and the Central Croatian Cultural and Publishing Society/Matica hrvatska. In this context, the letters are important for the development of library profession in Croatia, the history of the National University Library which was run by Kostrenčić 1875-1911. Kostrenčić observed and criticised some phenomena of the contemporary society considering them apathetic, immoral, indolent, wicked, seeing the nation suffering from high taxes, no-good administration and courts which had lost control and reputation. His views of the future were gloomy and pessimistic.

The paper is to present the significance of interesting Kostrenčić- Ožegović letter-exchange thus helping the scholars and wider public to better value their life and work.

Summary

Ivan Kostrenčić-Metel Ožegović

Correspondence in the Archive of Croatian

Keywords: Metel Ožegović, Ivan Kostrenčić, correspondence, Croatian history, 19th century

The correspondence of Croatian politician and benefactor Metel Ožegović kept in the archives of the Croatian Academy of Arts and Sciences consists of 20 letters received from Ivan Kostrenčić, the renowned Croatian university librarian and cultural

85 AHASU, XXXVII-79/s.